

EURACTIV

SLOVENSKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO A POTRAVINÁRSTVO PO KORONAKRÍZE

ŠPECIÁL | JÚL 2020

Toto opatrenie je spolufinancované
Európskou úniou.

SLOVENSKÉ POLNOHOSPODÁRSTVO A POTRAVINÁRSTVO PO KORONAKRÍZE

ŠPECIÁL | JÚL 2020

Nová vláda považuje zvyšovanie potravinovej sebestačnosti za strategický záujem štátu. Aké opatrenia by mala prijať pre zníženie závislosti na dovoze zahraničných potravín? A ako sklbi svoju ambíciu s čoraz prísnejšími požiadavkami Únie pre udržateľnú potravinovú produkciu?

Slovensko aj napriek priaznivým prírodným podmienkam už dávno nie je sebestačné v oblasti základných agropotravinárskych komodít. Naopak, dovoz zahraničnej produkcie každým rokom stúpa. Zvyšovať podiel domácich potravín na stoloch slovenských spotrebiteľov už tradične sľubujú striedajúce sa politické garnitúry. Rovnako tak ide o jednu z hlavných priorít nového vedenia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka. Je ale nízka potravinová sebestačnosť skutočne problémom, alebo ide v čase spoločného trhu EÚ o zastaraný koncept? Ktorých agropotravinárskych komodít by Slovensko mohlo produkovať viac? A ako konkrétne chce nová vláda dosiahnuť vyššiu sebestačnosť vo vybraných potravinách?

Súčasťou Európskej zelenej dohody je aj ambícia zmeniť poľnohospodársku a potravinársku produkciu v EÚ. V máji Európska komisia predstavila dlhodobú potravinovú stratégiu z Farmy na stôl, ktorá prináša ambiciózne ciele v agropotravinárskom sektore. Pre ich plnenie bude kľúčové aktívne zapojenie farmárov a spracovávateľov. Je slovenský agrosektor pripravený na odvážne ciele pripravení? Môže navrhovaná európska stratégia ohroziť konkurencieschopnosť slovenských farmárov a potravinárov a následne prispieť k väčšej závislosti Slovenska na zahraničných potravinách, alebo sú požiadavky na udržateľnejší potravinový cyklus pre príležitosťou?

Obsah

.....

Mičovský: Z ekologických cieľov potravinovej stratégie EÚ nebudeme chcieť vyklučkovať	4
Dáva zvyšovanie potravinovej sebestačnosti Slovenska zmysel?	7
Podiel slovenských potravín na regáloch obchodov sa nezvýšil ani počas korony	11
Nová zelená architektúra Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ	13
Ako zvýšiť potravinovú sebestačnosť Slovenska?	15

ČLÁNOK

Mičovský: Z ekologických cieľov potravinovej stratégie EÚ nebudeme chcieť vyklúčkovať

Autor: Marián Koreň | EURACTIV.sk

Záber z podujatia portálu EURACTIV Slovensko. [EURACTIV/Štefan Bako]

Minister pôdohospodárstva Ján Mičovský hovorí, že agrozort pod jeho vedením spraví všetko pre to, aby znížil zaťaženie pôdy pesticídmi, ako to eurokomisia navrhuje v potravinovej stratégii Z farmy na stôl. Stratégia navrhuje znížiť ich spotrebu do roku 2030 o polovicu.

Európska komisia v máji predstavila dlhoočakávanú potravinovú stratégiu Z farmy na stôl (Farm to Fork, F2F), ktorá má zaistiť, že produkcia potravín v EÚ bude čo najmenej zatažovať životné prostredie.

Desaťročná stratégia chce výrazne obmedziť používanie chémie v poľnohospodárstve a podporiť extenzívne poľnohospodárske postupy.

Podľa nej by tak Slovensko do roku 2030 malo znížiť používanie pesticídov na polovicu, používanie hnojív o 20 percent, a naopak zvýšiť o štvrtinu výmeru ekofariem a o 10 percent aj plochu neproduktívnych, krajinných prvkov.

Zverejnenie dokumentu na Slovensku vyvolalo dva typy reakcií: kým ochranári ju vítajú, farmári hovoria o útoku na európske poľnohospodárstvo.

Rozpor vo vnímaní nových ekologických požiadaviek Komisie na agropotravinársky sektor bol citelný aj na diskusii portálu EURACTIV Slovensko s názvom *Slovenské poľnohospodárstvo a potravinárstvo po koronakríze*, ktoré sa venovalo aj novej potravinovej stratégii.

MACHO: EÚ JE V ZELEŇÝCH TĚMACH SCHIZOFRENICKÁ

Podľa predsedu Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory (SPPK) Emila Macha si Únia Európskou zelenou dohodou, ktorej súčasťou je aj stratégia F2F, „striela do vlastného kolena“.

„U nás na malom piesočku bojujeme proti repke a cez polovicu zeme gule z Ameriky vozíme milióny ton komodít. Na jednej strane máme jesť menej hovädzieho mäsa a na druhej strane si v Brazílii s dažďovými pralesmi robia, čo chcú,“ popisuje svoje výhrady k F2F Macho.

Hoci odmieta, aby sa zo slovenského vidieka robila „ekologická katastrofa“, priznáva že problémom agrosektora je veľkosť pôdných blokov.

Inštitút environmentálnej politiky nedávno zverejnil správu, podľa ktorej je priemerná veľkosť (12 hektárov) monokultúrnych polí na Slovensku najväčšia v celej Únii.

Takmer 15 tisíc monokultúrnych polí má rozlohu presahujúcu 30 hektárov, čo je 46 percent celkovej rozlohy agrárnej plochy. Monokultúrna výsadba podľa analytikov envirorezortu výrazne znižuje biodiverzitu a zhoršuje kvalitu pôdy.

Slovensko by podľa Macha mohlo nasledovať príklad susedného Česka, ktoré od roku 2020 zaviedlo limit pre jeden monokultúrny blok na 30 hektárov. Jednotlivé polia navyše musia byť oddelené biopásom v šírke 22 metrov.

Obmedzenie veľkosti monokultúrnych lánov je podľa Macha možné aj na Slovensku, aj keď sa to nestane „z roka na rok“.

„V Česku si tú úlohu zadali pred siedmimi rokmi, v lepšom ekonomickom stave poľnohospodárstva a v rámci prechodných období, k menším poliam prechádzali postupne,“ hovorí Macho.

WIEZIK: F2F RIEŠI PROBLÉMY POĽNOHOSPODÁRSTVA

O návrhu potravinovej stratégie teraz budú rokovať členské štáty a Európsky parlament. Pri vzniku pozície europarlamentu budú kľúčové výbory pre životné prostredie a poľnohospodárstvo. V obidvoch výboroch pôsobí aj slovenský europoslanec Michal Wiezik (SPOLU-OD, EPP).

Wiezik si myslí, že ciele potravinovej stratégie sú na mieste, pretože poľnohospodárstvo v EÚ spôsobilo vážnu environmentálnu krízu. „Výrazne sa zhoršuje kvalita podzemných vôd cez priesaky z poľnohospodárstva, zhoršuje sa kvalita pôdy cez eróziu, stratu uhlíka, strácajú sa nám desiatky percent poľných vtákov a hmyzu,“ vymenúva Wiezik s tým, že F2F tieto problémy adresne rieši.

Europoslanec priznáva, že dovozy potravinovej produkcie z tretích krajín majú veľkú environmentálnu a klimatickú stopu, no vzhľadom na veľkosť európskej ekonomiky sa im nedá úplne vyhnúť. „Medzinárodný obchod je spojivom, ktorý vytvára vzťahy a pomáha predchádzať konfliktom,“ hovorí slovenský ochranár.

Poľnohospodárstvo a lesníctvo dnes prispieva k emisiám skleníkových plynov sedemnástimi percentami.

Stratégia Z farmy na stôl môže podľa Wiezika tento podiel znížiť, pretože obmedzením chemických vstupov bude mať pozitívny vplyv na viazanie uhlíka v pôde.

AMBICIÓZNE OPATRENIA A VYROVNÁVANIE PLATIEB

Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Ján Mičovský niektoré návrhy F2F označil za „príliš ambiciózne“, no je podľa neho dôležité hovoriť o tom, že nejde o „diktát EÚ“ ale o „otázku našej budúcnosti“.

„Vždy budem stáť na strane kvality, aj za cenu, že sa obmedzí produkcia – ak bude zdravšia,“ hovorí minister.

Na priamu otázku, či tieto návrhy svojim hlasom podporí aj v Rade EÚ, kde budú o jej osude rozhodovať rezortní ministri, ale Ján Mičovský priamo neodpovedal. Povedal, že agrozort spraví všetky potrebné kroky, aby Slovensko ambiciózne ciele splnilo.

„Možno to pôsobí odstrašujúco, ale treba to povedať úprimne: nebudeme hľadať spôsob, ako z nich vylučovať, ale budeme sa snažiť znížiť zaťaženie poľnohospodárskej pôdy pesticídmi na požadovanú úroveň,“ vysvetlil minister.

Aby sa plnenie ambiciózných cieľov neprejavilo na cenách potravín, bude podľa Mičovského rezortu potrebná aj adekvátna finančná podpora zo strany EÚ. V ďalších rokovaníach o reforme únijnej agropolitiky chce tlačíť na prehodnotenie zámeru eurokomisie výrazne znížiť rozpočet pre poľnohospodárstvo na ďalších sedem rokov.

Mičovský na podujatí opäť prízvukoval, že jedným z jeho hlavných cieľov bude zabezpečiť rýchlejšie vyrovnávanie výšky priamych platieb. Slovenskí farmári dnes na hektár dostávajú 78 percent priemernej dotácie v EÚ. Návrh Komisie by hektárové dotácie posunul na úroveň 84 percent únijného priemeru v roku 2027.

Podľa Mičovského to je nedostačujúca úroveň. „Spravíme všetko pre to, aby sa Slovensko na konci ďalšieho dotačného obdobia dostalo aspoň na 90 percent,“ približuje svoje plány Mičovský.

ČO S PESTICÍDMI

Medzi slovenskými farmármi najpruďšie reakcie vyvolal návrh na

zníženie používania pesticídov o polovicu do konca roku 2030. Poukazujú na to, že spotreba pesticídov na Slovensku je nižšia ako vo väčšine krajín EÚ. V štátoch ako Francúzsko alebo Španielsko je dokonca niekoľkonásobne vyššia.

„Nemôže sa to znižovať paušálne, to by slovenských poľnohospodárov oproti ostatným znevýhodnilo. Treba stanoviť európsky priemer, to je náš cieľ a potom si Slovensko nebude musieť nič znižovať, lebo v používaní pesticídov sme premiantmi,“ vysvetľuje postoj slovenských farmárov Macho.

Predseda najväčšej agropotravinárskej samosprávy má pravdu v tom, že ukazovateľ používania účinnej látky na hektár na Slovensku patrí medzi najnižšie v EÚ. Ako ale ukazujú najnovšie štatistiky Eurostatu, spotreba pesticídov rastie – za posledných osem rokov o 40 percent, čo je štvrté najvyššie v EÚ.

Podľa Wiezika sa treba pozrieť na príčiny tohto trendu. „Chemické umelé vstupy sú veľkým ekologickým problémom a spôsobujú degradáciu životného prostredia,“ vysvetľuje.

Sám ale hovorí, že v Európskom parlamente nepodporí plošné znižovanie pesticídov. „Osobne budem v rámci svojich kompetencií zastávať princíp, aby to bolo cieleňé na konkrétne krajiny a aby sa skutočne zre-

dukovali pesticídy bez diskriminácie krajín, ktoré ich dnes používajú menej,“ uistil Wiezik.

ZDRAVÉ POTRAVINY

Jedným z cieľov stratégie F2F je aj zmeniť stravovacie návyky Európanov. Komisia argumentuje tým, že súčasný spôsob konzumácie potravín je nezdravý a navyše škodí prírode. Napriek dlhoročnej snahe Únie veľmi neklesá spotreba mäsa, cukrov, soli či tukov.

F2F má urýchliť prechod na rastlinnú stravu. Európski úradníci navrhnú, aby obal každej potraviny na prednej strane obsahoval údaje o jej výživovej hodnote. Zároveň chcú vytvoriť takzvané nutričné profily, ktorých úlohou bude obmedziť propagáciu nezdravých potravín.

Komisia tiež chce, aby európski spotrebiteľia pri nákupe potravín dbali na to, či boli vyrobené udržateľným spôsobom. Preto sa uvažuje aj nad systémom etikiet, ktoré napríklad budú informovať o dobrých životných podmienkach zvierat.

Podľa riaditeľky Potravinovej komory Slovenska (PKS) Jany Venhartovej ide o veľmi ambiciózne stratégie, ktoré budú mať silné dôsledky pre konkurencieschopnosť európskeho potravinárstva. Z tretích krajín do EÚ už dnes prúdia lacnejšie potraviny,

pričom tamojší producenti nie sú zaťažení takými prísnyimi ekologickými požiadavkami.

„Oni si na svoje potraviny môžu dať naše ekologické značky, ale bude veľmi ťažké skontrolovať, že to napríklad v Brazílii a Rusku skutočne dodržiavajú,“ pýta sa Venhartová.

Venhartová tiež kritizuje, že eurokomisia prišla s návrhom F2F v dobe, kedy sa už pripravujú sedemročné strategické plány pre domáce agropotravinárstvo. Exekutíva EÚ totiž očakáva, že členské štáty stihnú niektoré ciele stratégie premietnuť do svojich plánov. Podľa riaditeľky PKS to nie je možné. Ako príklad uvádza práve pravidlá upravujúce označovanie potravín, ktoré majú začať platiť už od roku 2022.

Potravinári aj v súvislosti s epidemiou koronavírusu Komisiu žiadajú, aby aspoň najbližšie dva roky neprijímala legislatívu, ktorá bude meniť obaly potravín, a teda zvyšovala náklady výrobcov.

„Už teraz je na obaloch veľmi veľa informácií, ktorým sa my stále musíme prispôbovať,“ hovorí Venhartová.

„Dúfam, že sa najskôr zväží dopad stratégie na domáci potravinársky priemysel ale tiež spotrebiteľov z pohľadu konečných cien potravín,“ dodala. ■

ČLÁNOK

Dáva zvyšovanie potravinovej sebestačnosti Slovenska zmysel?

Autor: Marián Koreň | EURACTIV.sk

Ilustračný obrázok. [Pixabay]

Strategický záujem štátu alebo prekonaný koncept, ktorý narušuje konkurenčné prostredie? Názory expertov a expertiek na zvyšovanie potravinovej sebestačnosti na národnej úrovni sa líšia.

Jedným z hlavných cieľov vlády premiéra Igora Matoviča v oblasti poľnohospodárstva a potravinárstva je zvýšiť potravinovú sebestačnosť Slovenska.

„Keďže vláda si plne uvedomuje nízku úroveň potravinovej sebestačnosti Slovenska a jej zvýšenie považuje za strategický záujem štátu a prioritu vlády, ďalším, nemenej dôležitým cieľom je dosiahnuť čo najvyššiu sebestačnosť vo výrobe potravín a domácou produkciu zabezpečiť pre našich občanov kvalitné a bezpečné potraviny,“ píše sa v programovom vyhlásení vlády.

Portál EURACTIV Slovensko oslovil vybraných expertov a vybrané expertky a spýtal sa ich na názor, či je podľa nich dobré, aby sa vláda sústredila na zvyšovanie potravinovej sebestačnosti na národnej úrovni.

Oslovení/é experti a expertky odpovedali na otázku: **Dáva v dobe previazanosti medzinárodného obchodu a existencie spoločného trhu EÚ prioritizácia potravinovej sebestačnosti zmysel?**

EMIL MACHO

Predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory (SPPK)

Zvyšovať potravinovú sebestačnosť Slovensko je kľúčovou úlohou štátu. Jej význam nikdy nenabral takú váhu, ako počas uplynulých mesiacov, keď sme bojovali s následkami pandémie koronavírusu. Prvoradou úlohou slovenských poľnohospodárov a potravinárov je zabezpečiť plynulú výrobu potravín, o čom sme sa mohli presvedčiť aj v predchádzajúcich mesiacoch. Mať plné regály potravín nie je jednoduché a samozrejmé. Aj naďalej však platí a platilo aj počas uzavretých hraníc a sťažených dodávok potravín, že máme čo jesť a máme sa kde liečiť.

Je aj v našom záujme, v záujme Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory, aby bolo domáce agropotravinárstvo strategickým odvetvím národného hospodárstva krajiny. Žiaľ, v predchádzajúcich obdobia, v minulosti, malo toto označenie

len deklaratívny charakter. V skutočnosti sme stále cítili, že poľnohospodárstvo a potravinárstvo sú na druhej koľaji a že domáci poľnohospodári a potravinári ťahajú za kratší koniec v porovnaní s výrobcami potravín okolitých krajín, najmä krajín V4.

Zvýšiť potravinovú sebestačnosť krajiny je kľúčové práve v období globalizácie trhu. Máme tu enormné dovozy potravín cez celý svet, z roka na rok sa zvyšuje pasívne saldo zahraničného obchodu s agropotravinárskymi výrobkami. Slovenskí poľnohospodári a potravinári sú maximálne znepokojení vývojom zahraničného obchodu s agropotravinárskymi komoditami. Kým ešte v roku 2018 k nám potraviny vozilo 700 kamiónov počas každého pracovného dňa, dnes je to už 823 kamiónov plne naložených zahraničnými potravinami.

Saldo zahraničného obchodu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami bolo v roku 2019 pasívne v objeme -1 812,5 mil. eur, v porovnaní s minulým rokom sa zvýšilo saldo o 182,8 mil. eur (11,2 percenta). Záporné saldo vývozu a dovozu sa v medziročnom porovnaní zvýšilo vo všetkých sledovaných odvetviach.

Za prvé tri mesiace roku 2020 je saldo zahraničného obchodu s agropotravinárskymi výrobkami na úrovni - 491,1 mil. eur. V porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka sa saldo zvýšilo o 68,6 mil. eur. (16,2 percenta).

Obrovské dovozy potravín na jednej strane znižujú šance domácich výrobcov na ich uplatnenie sa, na druhej strane aj poškodzujú životné prostredie produkciou uhlíkovej stopy. Rovnako si práve v časoch globalizácie zbytočne dovážame spolu so zahraničnými potravinami aj potraviny druhej kategórie, nekvalitné, ktorým dominujú mnohé potravinové škanďály.

Takže mať vyššiu potravinovú sebestačnosť je kľúčové z hľadiska bezpečnosti a zdravia obyvateľstva, z hľadiska národnej ekonomiky a z hľadiska ochrany životného prostredia a zabezpečenie trvalo udržateľného agropotravinárstva.

LADISLAV MIKO

Vedúci Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku

Myslím že koncept potravinovej sebestačnosti v podobe, v akej bol v minulom storočí vytvorený a použí-

vaný, je v dobe globalizovaného sveta a súčasnej životnej úrovne prekonaný a ťažko naplniteľný. Nedáva zmysel potravinová sebestačnosť na relatívne veľmi malých územiach, ako je napríklad Slovensko, s obmedzeným rozsahom plodín pre ktoré sú v rámci primárnej produkcie na našom území vhodné podmienky.

Určitá, zmysluplnejšia „sebestačnosť“ prichádza do úvahy u veľkých, globálnych hráčov na svetovom trhu, s oveľa širším diapazónom možnej produkcie - v našom prípade ide o Európsku Úniu. Ak sa na problém pozrieme bližšie, treba na jednej strane porovnávať, aké potraviny a v akej skladbe sú dnes základom stravovania našich ľudí a aký je podiel tých, ktoré potenciálne vieme dopestovať a vyrobiť u nás, a na druhej strane porovnávať, aká je efektívnosť (vrátane environmentálnych dopadov, dopravy a podobne) takejto výroby na našom území.

Je nutné si uvedomiť, že pestovaním/výrobou tých potravín, ktoré u nás vieme vyprodukovať efektívne, lacno a vo vysokej kvalite, získavame možnosť ich exportu a naopak dovozu kvalitných a žiadaných potravín, ktoré u nás buď nevieme dopestovať, alebo len draho a v nižšej kvalite.

To však neznamená ani v najmenšom, že by sa nemala diverzifikovať poľnohospodárska výroba, zásadne zvyšovať jej efektívnosť a samozrejme, s ohľadom na klimatické dopady, zničenú krajinu a stále klesajúcu biodiverzitu s dopadmi na funkčnosť ekosystémov, zásadne vziať do úvahy (internalizovať) ekologickú stránku problému - napríklad výrazne skrátiť dopravné trasy, zmenšiť počet článkov medzi primárnou produkciou a spotrebiteľom a podobne.

Pokiaľ teda je cieľom vládnej politiky modernizácia a reštrukturalizácia produkcie potravín v tomto zmysle (teda viac miestnych plodín v lepšej štruktúre, napríklad viac vlastných zemiakov, vlastnej zeleniny, ovocia, u nás vyprodukovaného masa), je lepšie miesto nie príliš zodpovedajúceho pojmu sebestačnosti hovoriť o ekologizácii, vyššej efektívnosti a vyššej heterogenite primárnej poľnohospodárskej výroby.

Som presvedčený, že ekonomická internalizácia poľnohospodárskych externít, obzvlášť environmentálnych, povedie k cieľi oveľa rýchlejšie ako koncept „sebestačnosti“.

JAROSLAV KARAHUTA

Predseda Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie (Sme rodina)

Práve v čoraz globalizovanejším svete je dôležité poznať význam a chrániť si to, čo je národné a typické pre ten-ktorý región. Máme možnosť pozorovať, čo so svetovým trhom urobí napríklad pandémie nebezpečného ochorenia. Veď už len spomalenie medzinárodnej prepravy cez hranice krajín – aj vo vnútri Európskej únie – spôsobilo výpadky v dodávkach niektorých výrobkov.

V globálnom meradle sa aj podľa najoptimistickejších odhadov zníži kapacita potravinového reťazca na 70 až 75 percent pôvodného objemu. Mnohé produkčné krajiny sveta menia svoju obchodnú politiku s cieľom udržať si doma nevyhnutné zásoby pre svojich obyvateľov. Tým sa zrejme zmení aj dostupnosť niektorých potravín a určovanie cien na trhu. No toto nacionálne správanie sa silných ekonomík bude mať dopad najviac na chudobných obyvateľov sveta, ktorí sa nedokážu dostať k dostatku potravín včas.

Keďže potravinová sebestačnosť na Slovensku momentálne dosahuje len necelých 40 percent, je celkom správne, že jej zvyšovanie je strategickým záujmom vlády. Ide nám predovšetkým o zdravie nášho obyvateľstva, a teda o dostatok cenovo dostupných, kvalitných a bezpečných potravín.

Bohužiaľ, ukazuje sa, že z dôvodu nižšej kúpyschopnosti sa slovenskému obyvateľstvu a jeho príjmom prispôbila aj kvalita dovážaných potravín. Čoraz častejšie tak počúvame o „odpadovom koši“ Európy. Ale toto nechceme.

Nákupná panika zo začiatku pandémie koronavírusu na jar tohto roka už rokolísala trh s mliekom, bravčovým mäsom, vínom. Pritom na Slovensku máme potenciál zvýšiť napríklad produkciu mlieka o 28 percent, masla dokonca o 69 percent, mäsa o 57 percent, ale môžeme vyrábať aj viac zemiakov (o 247 percent), zeleniny (o 600 percent) a ovocia (o 300 percent).

Náš malý trh je na takéto výkyvy veľmi citlivý a má následne dopady aj na ďalšie sektory a tiež zamestnanosť ľudí v agropotravinárskom sektore. Ale aspoň nám táto situácia

ukázala, na čo sa prioritne zamerať. Chceme vyrábať a ponúkať Slovákom dobré, domáce a tradičné produkty, na ktoré boli zvyknutí a ktoré si aj zaslúžia. Prečo by sme nemali pestovať a chovať to, po čom je dopyt a na čo máme na Slovensku pôdno-klimatické podmienky? Áno, musíme sa sústrediť na zvyšovanie potravinovej sebestačnosti Slovenska.

MONIKA BUDZÁK

Inštitút ekonomických a spoločenských analýz (INESS)

So sebestačnosťou sa dnes operuje najmä v súvislosti s nízkou produktivitou a celkovo slabou konkurencieschopnosťou slovenského poľnohospodárstva. Samotný cieľ sebestačnosti však nezaručí dostatok kvalitnej výroby v poľnohospodárstve a potravinárstve, to je výsledkom dopytu spotrebiteľov, špecializácie, inovácií a investícií. Štát by nemal rozhodovať o tom, čo sa bude vyrábať, vie však vytvoriť podmienky, aby podnikatelia mali priestor inovovať a predali zákazníkom pridanú hodnotu svojich produktov.

Ak sa pozrieme napríklad na domácu produkciu vajec, v nej dosahujeme pomerne vysokú mieru sebestačnosti (okolo 90 percent). Väčšina produkcie však pochádza z kľetkového chovu a dnes spotrebiteľia stále viac preferujú podstielkový chov alebo voľný výbeh. Preto aj napriek vysokej sebestačnosti kupujú niektorí spotrebiteľia cielene zahraničné vajcia.

Sebestačnosť popiera výhody špecializácie a spoločného trhu. Mnohokrát slúži ako zámienka pre protekcionizmus a je len otázka času, kedy by sa z podpory domácej produkcie stalo obmedzenie konkurencie zo zahraničia, čo je zlé pre spotrebiteľov, keďže by prišli o široký sortiment výrobkov, ako aj pre spracovateľov, ktorí získavajú suroviny zo zahraničia. Zároveň by takéto obmedzenie narušilo konkurenčné prostredie, čo by mohlo viesť ešte k väčšiemu zaostávaniu sektora v porovnaní s európskymi krajinami, podobne ako tomu bolo počas socializmu.

Nehovoriac o tom, že je to v rozpore s právom EÚ a mnohé takéto nápady v členských štátoch boli zastavené, keďže odporujú pravidlám voľného pohybu tovarov v rámci spoločného trhu EÚ. Kým ľudia dopytujú potraviny, ktoré sa u nás neprodukuje (polovica spotreby ovocia tvorí južné exo-

tické ovocie) alebo ktoré práve v danej sezóne nie sú u nás dostupné (to je aj prípad hrušiek v zimných mesiacoch), je snaha o sebestačnosť nezmyselná.

JARMILA HALGAŠOVÁ

Tímlíderka strany Sloboda a Solidarita (SaS) pre pôdohospodárstvo

Potravinová sebestačnosť má byť jednoznačne strategickým záujmom Slovenskej republiky. Nanešťastie podpora farmárov i potravinárov na Slovenku v porovnaní s inými krajinami ako napríklad Poľsko, Francúzsko, Rakúsko je dlhodobou na chvoste záujmu všetkých vlád.

V roku 2000 sme mali na pulloch okolo 80 percent domácich potravín, v súčasnosti menej ako 40 percent. Vo viacerých krajinách si význam potravinovej sebestačnosti uvedomujú. Problémom je, že trh s poľnohospodárskymi surovinami a potravinami je deformovaný a Slovensko v ňom má nevýhodné postavenie. Len pre porovnanie francúzsky farmár dostáva roky vyššie dotácie ako ten náš, poľskí farmári a potravinári majú zase silnú podporu od štátu.

Ak by potravinová sebestačnosť v členských krajinách EÚ bola bezvýznamná, prečo by vlády týchto krajín vyvíjali toľko úsilia a prijímali opatrenia a bojovali za dotačnú diskrimináciu, a zvyhodňovali svojich domácich farmárov a producentov pred zahraničnou konkurenciou?

Na Slovensku takúto podporu nemáme, preto nedokážeme cenovo konkurovať, hoci kapacity na pokrytie domáceho trhu na Slovensku máme a sú nevyužitú. To ale neznamená, že máme na zvyšovanie potravinovej sebestačnosti resignovať. Dôsledkom pokriveného trhu a prístupu k domácim farmárom a potravinárom je, že sme krajinou, ktorá vyváža suroviny spracúvané v cudzine, ktoré následne s pridanou hodnotou nakupujeme v podobe zahraničných potravín na naše pulty, čím podporujeme ekonomiky iných štátov.

V poľnohospodárstve a potravinárstve je okrem iného významný potenciál vzniku nových pracovných miest, čo má ďalšie priaznivé efekty pre štát. Na dôležitosť podpory potravinárstva musíme pozeráť bez ohľadu na dostatok surovín. Nemôžeme byť limitovaní tým, že Slovensko má 5,5 milióna obyvateľov. Podnikatelia majú rozmyšľať strategicky s víziou expanzie. Potrebné je vytvoriť pod-

mienky aj pre malých a stredných podnikateľov pre predaj z dvora, ale nemôžeme zatracovať veľké firmy. Naopak, treba ich podporovať, pretože vytvárajú pridanú hodnotu a pracovné miesta.

Význam potravinovej sebestačnosti sa ukázal aktuálny počas koronakrízy. Budúci rok môžeme očakávať menší výber sortimentu vybraných produktov. Niektoré krajiny vydali zákaz exportu vybraných potravín, Slovensko k tomuto kroku nepristúpilo, no realitou je, že vybrané slovenské suroviny sú záujmom podnikateľov zo zahraničia.

Zvyšovanie výroby domácich potravín má význam z dôvodu zabezpečenia základných potrieb obyvateľstva, bezpečnosti potravín v spojení so zdravím obyvateľstva, vyššej kvality potravín, umožňuje lepší prehľad o pôvode potravín, výrobných procesoch, dodržiavaní legislatívy, pričom požiadavky slovenskej legislatívy v oblasti hygieny sú prísnejšie ako u potravín dovážaných na Slovensko. Okrem prísnejšej legislatívy používajú slovenskí farmári menej pesticídov ako napr. v Taliansku, či Španielsku, z ktorých dovážame zeleninu a ovocie.

Slovensko je v ťažkej pozícii oproti konkurencii, no podpora domácich výrobcov a farmárov je aj za týchto okolností dôležitejšia, než zmierenie sa s ďalším poklesom domácich potravín na pulloch a záplavou menej kvalitných produktov zo zahraničia.

MICHAL WIEZIK

Europoslanec (SPOLU-OD, Európska ľudová strana)

Ako naznačuje otázka, previazanosť obchodu a existencia spoločného trhu do veľkej miery relativizujú potrebu skutočne potravinovo sebestačného členského štátu, čiže ťahať túto metu do absolútneho extrému je nereálne a neefektívne. No prioritné by malo byť zvrátenie trendu, ktorý na Slovensku vidíme, kedy potravinová sebestačnosť je v porovnaní s inými malými otvorenými ekonomikami na veľmi nízkej úrovni a stále klesá. Sme na chvoste EÚ aj čo sa týka podielu poľnohospodárskej produkcie na obyvateľa. Zvýšenie domácej produkcie nie je výsostne ekonomický problém.

Samozrejme malo by to výrazný pozitívny vplyv na našich producentov, dopyt po domácej produkcii rastie, no treba mať na zreteli aj ekologický a povedzme klimatický kon-

text, domáca lokálna produkcia má istotne menšiu ekologickú stopu, ako potraviny transportované naprieč krajinami a svetadielmi. Musíme si ale uvedomiť, že konkurovať svetovým a európskym veľkovýrobcom potravín, môžeme jedine kvalitou a pridanou hodnotou našej produkcie, ktorá je momentálne nízka, z dôvodu nevhodnej štruktúry poľnohospodárskej produkcie, kde dominuje produkcia obilnín a olejnin.

ZDRUŽENIE MLADÝCH FARMÁROV SLOVENSKA - ASYF

Prioritou EÚ je, aby bola potravinovo sebestačná, čo aj v súčasnosti je. Napriek všetkým garanciam, ktoré nám EÚ poskytuje (voľnosť trhu, voľnosť pohybu, dovoz rôznych produktov a potravín) sa počas pandémie COVID - 19 ukázalo, že sa každý členský štát EÚ snažil postarať v prvom rade o svoju krajinu a o svojich občanov a až potom riešil záväzky vyplývajúce z členstva EÚ.

Práve z tohto dôvodu by strategický záujem Slovenska ako členského štátu EÚ by ma byť aj potravinová sebestačnosť a potravinová bezpečnosť.

Je zaujímavé v, že potraviny sa na Slovensko dovážajú zo susedných krajín - Poľsko, Česko, Maďarsko. Vôbec nejde o potraviny, ktoré by sa v našich klimatických podmienkach dopestovať nedali. Práve naopak, Slovensko na pestovanie týchto potravín má ideálne podmienky.

V prípade tejto ideálnej situácie dosiahne krajina lokálny výrobok s podporou regionálnej ekonomiky a s minimálnym zaťažením na životné prostredie. Preto je potrebné uvedomiť si, že potravinová sebestačnosť krajiny je pre Slovensko potrebná.

JÁN KOŠČ

Socio-ekonomický analytik, odborár, člen Iniciatívy Pracujúcej chudoby

Potravinová sebestačnosť samozrejme neznamená zatváranie hraníc pred zahraničnými potravinami. Okrem potreby potravinovej bezpečnosti, ktorá sa ukázala dôležitou nedávno počas zatvárania hraníc z dôvodu šírenia Covid-19, by nám vyššia domáca produkcia potravín priniesla viacero pozitív.

V prvom rade by to bola vyššia zamestnanosť a tým pádom aj následne vyššia kúpyschopnosť obyvateľstva. Šancu zamestnať sa v poľnohospo-

dárstve a potravinárskom priemysle by dostali hlavne dlhodobu nezamestnaní a obyvatelia z marginalizovaných komunit, čo by bolo tiež obrovskou výhodou.

A keďže, ješ sa musí, tak by zamestnanosť v týchto sektoroch bola menej náchylná na cyklické výkyvy. Vyššia produkcia potravín na Slovensku by zároveň pomohla v rámci ostrejšieho konkurenčného boja aj kvalite potravín a zároveň by sme vedeli aj viac potravín vyviezť za hranice. A v neposlednom rade, ak si vypestujeme základné potraviny na Slovensku a tu ich aj spotrebujeme, tak ich výroba má omnoho nižšiu uhlíkovú stopu, ako napr. dovoz zemiakov z Egypta, alebo kuraciny z Brazílie.

HELENA PATASIOVÁ

Predsedička Agrárnej komory Slovenska

Poľnohospodárska prvovýroba na Slovensku má omnoho vyššie možnosti na zabezpečenie sebestačnosti u viacerých druhov výrobkov. Konkrétne napríklad v bravčovom, hovädzom, jahňacom a hydinovom mäse, mlieku, vína a pekárenských výrobkoch ale chýbajú regionálne kapacity na spracovanie niektorých výrobkov.

Čo sa týka zeleniny a ovocia, len u niektorých druhov vieme vypěstovať sezónne, ale chýbajú nám vhodné moderné skladovacie kapacity. Celoročne v skleníkovom hospodárstve s využitím geotermálnej vody, ktorú však na Slovensku dostatočne nevyužívame.

Na európskom trhu sme sa stali odbytištom menej kvalitných potravín. Obchodné reťazce veľmi rýchlo zmapovali situáciu na trhu a kým sa domáce poľnohospodárske a potravinárske podniky zaoberali transformáciou a privatizáciou, oni si vybudovali svoje distribučné centrá so skladovaním a dovážali produkty z celého sveta a bohužiaľ aj tie, ktoré boli vyrobené aj u nás.

Kamiónová doprava sa zvýšila niekoľkonásobne, cesty sú zaťažené a havárie narástli. Spoločný trh EÚ je potrebné prehodnotiť a zreformovať v prospech budúcej generácie, to nám ukazuje aj rozšírenie pandémie, ale aj ochrana životného prostredia - pôda, voda, ovzdušie, ale v prvom rade ľudia. Poľnohospodári a potravinári sa vedú prispôbiť, len potrebujú ustálený systém a pravidlá, ktoré sa s vládami vždy menia. ■

ČLÁNOK

Podiel slovenských potravín na regáloch obchodov sa nezvýšil ani počas korony

Autor: Marián Koreň | EURACTIV.sk

Zákazník s nasadeným ochranným rúškom na tvári nakladá nákup do osobného auta po tom, čo nakúpil v predajni obchodného reťazca.
[FOTO TASR/Radovan Stoklasa]

Podiel slovenských výrobkov na pulloch predajní sa medziročne zvýšil iba nepatrne. Slovenské obchody aj napriek obmedzeniam na hraniciach počas koronakrízy uprednostňovali dovoz pred domácou výrobou. Najväčší pokles zaznamenali dokonca u cestovín a olejov, ktoré počas núdzového stavu na pulloch chýbali.

Podiel vystavenia slovenských potravinových výrobkov na regáloch slovenských predajní v roku 2020 dosiahol 39,9 percenta, oznámila v stredu (1. júla) na základe svojho každoročného prieskumu Potravinárska komora Slovenska (PKS).

Zastúpenie potravín so slovenským pôvodom narástol tretí rok za sebou – v porovnaní s minulým rokom ide o zvýšenie o 1,3 percentuálneho bodu. Napriek nárastu potravinári hovoria o sklamaní a nevyužitom potenciáli ekonomiky. K väčšiemu počtu slovenských potravín nepomohli ani čiastočne zavreté hranice počas vrcholiacej epidémie ochorenia COVID-19.

Kým ešte v roku 2011 mal každý druhý výrobok v predajniach slovenský pôvod, už o päť rokov neskôr ich podiel nedosahoval ani 40 percent. Od roku 2017 každoročne rastie, no detailné čísla ukazujú, že v skutočnosti stagnuje.

Za tohtoročným nárastom je podľa potravinárov hlavne nárast podielu slovenských výrobkov v obchodnom reťazci Lidl. Nemecká sieť supermarketov ho medziročne zvýšila o osem percentuálnych bodov, no s 26-percentným podielom naďalej zaostáva za ostatnými reťazcami.

„V čase koronakrízy, kedy si všetci uvedomujeme dôležitosť potravinovej sebestačnosti, je to katastrofálne číslo,“ povedal prezident Potravinárskej komory Slovenska Daniel Poturnay.

Vo väčšine zahraničných supermarketov sa podiel slovenských potravín nemení – pohybuje sa okolo hranice 41 až 42 percent. Lídom v tomto ukazovateli sú už tradične domáce reťazce COOP Jednota (56 percent) a CBA (49 percent).

OBMEDZENIA NA HRANICIACH SA NEPREJAVILI

Komora údaje z obchodov zbierala v apríli, čiže ešte počas núdzového stavu spôsobeného epidémiou koronavírusu.

Podľa potravinárov je sklamaním, že ani počas obmedzeného pohybu tovarov pre uzatvorené hranice, sa sortiment slovenských potravín v obchodoch nerozšíril. Najväčší pokles predaja slovenských výrobkov prieskum dokonca zaznamenal pri olejoch a cestovinách, teda potravinách, ktoré ľudia počas karantény začali vo veľkom nakupovať a pri ktorých boli problémy aj so zásobovaním.

„Siete aj napriek všetkým obmedzeniam uprednostnili dovoz pred slovenskými potravinami,“ hovorí Branislav Cvik, člen predstavenstva PKS.

Na zvýšenie podielu potravín na regáloch siete Lidl mala podľa Daniela Poturnaya vplyv minuloročná zmena legislatívy, ktorá obchodníkom prikázala, aby polovica potravín v letákoch bola slovenská.

„Pravdepodobne s 18-podielom slovenských výrobkov nebol schopný v letáku dosiahnuť 50-percentný podiel, preto musel ich sortiment rozšíriť,“ odhaduje prezident PKS s tým, že bez tohto zákona by sa podiel vystavenia potravín zo Slovenska zrejme vôbec nezvýšil.

PREČO JE TO PROBLÉM

Slovensko je súčasťou otvoreného jednotného trhu EÚ, vďaka čomu za normálnych okolností nie je ohrozená potravinová bezpečnosť a nehrozí teda nedostatok potravín. Napriek tomu je nízky podiel slovenských výrobkov podľa potravinárov problém.

Menujú napríklad uhlíkovú stopu, ktorá vzniká dovozom zahraničných potravín na Slovensko. Každý deň s potravinovým nákladom na Slovensko prichádza 700 kamiónov. Kým sa potravina dostane k spotrebiteľovi, podľa Poturnaya v priemere precestuje 1200 kilometrov.

„Práve medzinárodný obchod je najväčším znečisťovateľom životného prostredia na svete,“ vysvetľuje prezident PKS.

Druhý dôvod je ekonomický. Odhaduje sa, že saldo zahraničného obchodu s agropotravinárskymi výrobkami tento rok dosiahne dve miliardy eur. „Sú to peniaze, ktoré by mohli ostať na Slovensku a pomôcť s rastom HDP a zamestnanosti,“ dodáva Poturnay.

Potravinári sa na tlačovej konferencii nevyhli kritike štátu za nízku štátnu podporu a tiež za spôsob, akým prerozdeľuje prostriedky zo Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Spracovateľom sa nepáči, že predošlé vlády

presúvali prostriedky z eurofondov na hektárové podpory, teda hlavne pre farmárov. V prebiehajúcom programovom období sa takto premiestnilo (spolu so štátnym spolufinancovaním) pol miliardy eur.

Ministerstvo pôdohospodárstva pod vedením Jána Mičovského (OĽaNO) teraz sľubuje presúvať prostriedky skôr na projektové podpory, teda investície do modernizácie sektora. Tým sa otvárajú dvere väčšej finančnej podpore spracovateľského potravinárskeho odvetvia.

„Ak by sme sa odrazili iba od programového vyhlásenia, my ako potravinári by sme boli spokojní, keby sa zrealizovala aspoň polovica. Je to napísané dobre, dôležité, ako sa to prejaví v praxi,“ hovorí Poturnay.

DOMINUJE VERNOSŤ A NÍZKA PRIDANÁ HODNOTA

Potravinári tiež skúmali, ako sa vyvíja trh s jednotlivými kategóriami výrobkov, či ako sa líši ponuka potravín v jednotlivých regiónoch.

Obchodníci si zo slovenskej produkcie najviac vyberajú mliečne výrobky. Až 76 percent mliečnych výrobkov na pulloch je slovenských. Nad 50-percentný podiel sa dostali už iba tri kategórie potravín – minerálne vody, pivo a víno. Práve pri týchto potravinách sú slovenskí spotrebiteľia podľa Poturnaya citliví na ich pôvod a značku. „Napríklad pivári sú mimoriadne verní značke piva,“ vysvetľuje.

Pripomína, že v prípade mlieka a minerálnych vôd ide o potraviny s nízkou pridanou hodnotou v procese spracovania a preto aj ekonomický prínos je obmedzený. Čím vyšší je stupeň rozpracovanosti potraviny a teda aj cena, tým je vyšší podiel zahraničných výrobkov.

Na opačnej strane rebríčka zastúpenia slovenských potravín sú cukrovinky (9 percent), oleje (14 percent), či konzervované produkty (16 percent).

Podiel slovenských potravín na pulloch obchodov sa medzi jednotlivými slovenskými krajinami veľmi nelíši – pohybuje sa na úrovni 41 až 43 percent. Výnimkou je iba bratislavský kraj, kde je zastúpenie iba 36-percentné. Dôvodom podľa potravinárov je iná štruktúra maloobchodnej siete. Najviac slovenských potravín sa predá v malých vidieckych predajniach, ktoré majú v bratislavskom kraji menšie zastúpenie. ■

INFOGRAFIKA

Nová zelená architektúra Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ

Autor: Dáša Drapáková a Marián Koreň | EURACTIV.sk

Viac energie z obnoviteľných zdrojov, menej pesticídov, a lepšia ochrana biodiverzity v poľnohospodárskej krajine. Zelená reforma agropolitiky EÚ sľubuje viac peňazí na ochranu prírody a klímy, ako aj nové pravidlá, ktoré motivujú farmárov na pôde hospodáriť šetrnejšie.

1. Opatrenia v oblasti zmeny klímy

SPP príspeje k adaptácii agrosektora na zmenu klímy, jej zmierňovanie a lepšie využívanie energie z obnoviteľných zdrojov. Poľnohospodárstvo sa tak pridá k plneniu klimatických cieľov EÚ.

Prečo je to dôležité?

Poľnohospodárstvo a obrábanie pôdy sa podľa Európskej environmentálnej agentúry na produkcii emisií skleníkových plynov v EÚ podieľa 12 percentami.

Klimatická zmena má viaceré **negatívne vplyvy na poľnohospodársku produkciu**: nárast škodcov, sucho, zmeny v štruktúre zrážok, zmeny v pôdnej diverzite a nárast veternej erózie.

2. Starostlivosť o životné prostredie

SPP podporí udržateľný rozvoj a efektívne riadenie prírodných zdrojov, ako sú voda, pôda a vzduch.

Prečo je to dôležité?

Na Slovensku pretrvávajú problémy s kvalitou pôdy.

Viac ako tretina ornej pôdy je ohrozená vodnou a veternou eróziou. Erózia pôdy spôsobuje odnos pôdnych častíc, degradáciu úrodných vlastností pôdy či úbytok organickej hmoty a živín.

Vysoká intenzita obrábania, intenzívne hnojenie, a iné nevhodné spôsoby využívania pôdy spôsobujú **straty uhlíka z pôdy**.

Poľnohospodárstvo je na Slovensku najväčším producentom amoniaku zo všetkých odvetví. Tvorí sa v živočíšnej výrobe a pri používaní organických a chemických hnojív. Amoniak prispieva k tvorbe tuhých častíc škodlivých pre ľudské zdravie.

Spotreba chemických pesticídov na Slovensku za posledných osem rokov stúpila o 40 % Ich nesprávne využívanie prispieva k znečisteniu pôdy, vôd a ovzdušia.

Ekologické poľnohospodárstvo na Slovensku pokrýva len 11 % poľnohospodárskej pôdy.

3. Zachovanie krajiny a biodiverzity

SPP podporí ochranu biodiverzity, zlepšovanie ekosystémových služieb a zachovanie biotopov a krajinných oblastí.

Prečo je to dôležité?

Slovensko má v priemere najväčšiu výmeru poľí v EÚ. Priemerná veľkosť monokultúrnych poľí 12 hektárov. Nízka diverzita plodín vedie k úbytku biologickej rozmanitosti.

Pokles biodiverzity sťažuje adaptáciu na zmenu klímy.

Za uplynulých 12 rokov klesla početnosť u niektorých druhov vtákov o 32 %. Z druhov vtákov, ktoré hniezdia a krmia sa predovšetkým na poľnohospodárskej pôde, vykazuje 56 % klesajúcu početnosť.

Podľa výsledkov priebežného monitoringu biotopov európskeho významu sa v roku 2017 nachádzalo v nepriaznivom stave až **75 % druhov biotopov.**

Zelená architektúra novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky

Rozšírená kondicionalita

Členské štáty si musia podľa svojich potrieb určiť poľnohospodárske a environmentálne podmienky, ktoré musí splniť každý farmár pre získanie agrotácií. Príkladom môže byť striedanie plodín, či vyčlenenie časti pôdy na trvalý trávnatý porast.

Eko-schémy (ekologické režimy)

Členské štáty môžu motivovať farmárov, aby dbali ohľad na životné prostredie aj nad rámec základných požiadaviek. Eko-schéma je kompenzáciou straty farmárov, ktorí sa dobrovoľne rozhodli pre postupy vedúce k ochrane životného prostredia, klímy, zachovania biodiverzity či zdravia zvierat.

Agroenvironmentálne – klimatické opatrenia

Íde o opatrenia na ochranu životného prostredia a klímy z Programu rozvoja vidieka (PRV), teda poľnohospodárskych eurofondov. Členské štáty sú povinné na ne alokovať minimálne 30 percent rozpočtu PRV. Môže ísť o investície do obnoviteľných zdrojov energie alebo technológií šetrných k prírode.

Poľnohospodársky poradenský systém

Poradenský systém bude farmárom pomáhať lepšie pochopiť a dodržiavať environmentálne a klimatické požiadavky EÚ. Môže im napríklad radiť ako znižovať riziká využívania chemických pesticídov a hnojív.

ČLÁNOK

Ako zvýšiť potravinovú sebestačnosť Slovenska?

Autor: Marián Koreň | EURACTIV.sk

Ilustračný obrázok. [Pixabay]

Slovensko je v súčasnosti schopné pokryť iba 40 percent spotreby potravín svojich občanov. Napriek dlhoročnej deklarovanej snahe politikov zvyšovať sebestačnosť v potravinách, je

Slovensko čoraz viac závislé na dovoze potravinovej produkcie zo zahraničia.

Tento stav chce zmeniť aj súčasná vláda, ktorá zvyšovanie potravinovej sebestačnosti označuje za strategický

záujem štátu. Vybraných expertov a expertiek sa portál EURACTIV Slovensko pýtal, **na aké opatrenia by sa v nasledujúcich štyroch rokoch mala vláda v záujme zvyšovania potravinovej sebestačnosti prednostne zamerať.**

JARMILA HALGAŠOVÁ

Tímlídka strany Sloboda a Solidarita (SaS) pre pôdohospodárstvo

Odstránenie diskriminačného prístupu k farmárom z rôznych členských krajín pri vyplácaní dotácií, výraznejšia podpora štátu domácich potravinárov a farmárov, investície do nových technológií, zníženie odvodového a daňového zaťaženia, odstránenie byrokratických prekážok, zefektívnenie administrácie a transparentnosť rozhodovania štátu, lepšia vymožitelnosť práva.

Nepochybne je potrebné podporiť finančne poddimenzovaný potravinársky priemysel, a to ako malých, tak aj stredných a veľkých podnikov. V druhom rade na diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby, na podporu špecializovanej rastlinnej a živočíšnej výroby.

Je vždy lepšie, ak surovinu potravinári aj keď dovezu, spracujú na potraviny, ktoré následne vyvezú do zahraničia. Ak si niekto myslí, že Taliani vyrábajú cestoviny z pšenice dopestovanej výlučne v Taliansku, tak je na veľkom omyle. Do Talianska sa dováža pšenica z celého sveta. Musí však spĺňať všetky kvalitatívne parametre, aby sa z nej mohla vyrobiť múka a následne cestoviny, ktoré sú potom exportované do celého sveta. Zrejme nie je potrebné dať odpoveď na otázku, ktorá cesta je lepšia a z čoho viac štát profituje, či vývoz pšenice a dovoz cestovín alebo dovoz pšenice a vývoz cestovín.

LADISLAV MIKO

Vedúci Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku

Zmena štruktúry poľnohospodárskej výroby, kde hľadiskom bude heterogenita, efektívnosť, skrátenie dopravných trás a cesty z farmy k spotrebiteľovi, zacielenie na udržanie a zlepšovanie produkčnej schopnosti/kapacity do budúcnosti – to znamená investícia do kvality pôdy, jej úrodnosti a štruktúry, schopnosti zadržiavať vodu.

Poľnohospodárske dotácie je možné zacieliť tak, aby sa takýto typ potravinovej produkcie vyplatil. Pokiaľ bude hlavným zdrojom príjmov poľnohospodárov len priama platba a dotácie na veľkoobjemové, často technické plodiny, pôjde to ťažko.

Novonavrhnutá európska politika pre rozvoj vidieka vytvára pre potrebnú zmenu priestor aj finančný rámec, zatiaľ je však len vo fáze návrhu zo strany Európskej Komisie a bude záležať na tom ako sa vyvinie. Žiaľ, práve v kraji-

nách Vyšehradu zatiaľ prevažuje tlak na zachovanie čo najvyššieho podielu priamych platieb, odpor k zastropovaniu a podobne – teda zachovanie toho, čo vedie k súčasnej situácii.

Pokiaľ vláda má naozaj v úmysle domácu výrobu diverzifikovať (vyrábať viac potravín v širšej druhovej skladbe doma, čo čítam pod pojmom potravinová sebestačnosť), musí sa to prejavovať aj v obsahu národného strategického plánu pre poľnohospodársku politiku a samozrejme v postojoch k jej konečnej podobe.

MONIKA BUDZÁK

Inštitút ekonomických a spoločenských analýz (INESS)

Chceme zvyšovať výkonnosť, alebo sebestačnosť slovenského poľnohospodárstva? To sú dve rozdielne veci. Slovenský poľnohospodársky sektor trpí viacerými problémami, ktoré brzdia konkurencieschopnosť farmárov.

Nevysporiadané vlastnícke a užívateľské vzťahy, kvôli ktorým sa začínajúci farmári nemôžu dostať k pôde, tiež nepredvídateľné podnikateľské prostredie a byrokracia, a v neposlednom rade chýbajúce investície do kapitálovej výbavy fariem brzdia jeho produktivitu.

Mnohokrát sú podmienky dotačných schém nastavené tak, že motiváciou fariem je maximalizácia výnosu z dotácie, nie zisku z predaja produktov. Dnes napríklad pomocou viazaných priamych platieb podporujeme aj špecializovanú rastlinnú a živočíšnu výrobu, napriek tomu produkcia neláme rekordy.

Nčasovanie žiadostí a výziev je rovnako problematická. Chovatelia dobytky napríklad musia povinne držať 2 mesiace aj tie zvieratá, ktoré by bolo výhodné predať, keďže v opačnom prípade prichádzajú o príjem z dotácie. Následne termín vyplatenia dotácie spôsobuje to, že všetci chovatelia ponúkajú mäsový dobytok v tom istom čase, čo opäť tlačí predajnú cenu nadol.

Úlohou štátu nie je rozhodnúť o tom, čo by sme mali produkovať, skôr ide o nastavenie rámcových podmienok, ktoré umožnia čo najjednoduchší vstup do odvetvia, vymožitelnosť práva a čo najmenej prekážok počas podnikania. Nie je žiadúce, aby sa farmári viac zaoberali vyplňaním rôznych výkazov, ako podnikaním. Aj bez toho, aby sa štát usiloval o zvýšenie sebestačnosti v zemiakoch alebo jablkách môžu slovenskí farmári prosperovať, ak sa budú

špecializovať na takú produkciu, ktorá bude žiadaná aj v zahraničí. A z toho v konečnom dôsledku ťaží aj domáce obyvateľstvo.

JAROSLAV KARAHUTA

Predseda Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie (Sme rodina)

Aby sme dosiahli náš cieľ v sebestačnosti (minimálne 70 percent potravín z domácej produkcie), musíme na to vytvoriť podnikateľom podmienky. Súvisí to priamo s kapacitou domáceho potravinárskeho priemyslu a možnosťami poľnohospodárstva na Slovensku.

Prvoradá je cenotvorba, pretože podnikateľ by mal robiť najskôr pre adekvátny výnos. Tu je treba riešiť obchodné vzťahy medzi prvovýrobcami, spracovateľmi a predajcami a hľadať tiež alternatívy pre čo najkratší odbytový reťazec.

V rámci podpory poľnohospodárstva by sme sa mali zamerať na podporu napojenú na produkciu, čo však EÚ limituje nízkym percentom. No máme tu aj ďalšie možnosti, ktoré nám poskytujú európske nariadenia.

Pritom nesmieme zabúdať, že vidiek má mať aj iné ako produkčné funkcie, ako sú environmentálne, klimatické, sociálne – a práve na tie sa zameriava Únia svoju podporu v ďalšom programovom období. Veľa práce nás čaká aj pre zlepšenie pozície a funkcie upadnutého potravinárskeho sektora.

Potrebujeme dobudovať sklady, chladiarne, distribučné kanály. Chceme prioritne podporovať také subjekty, ktoré dokážu tvoriť pridanú hodnotu a pracovné miesta. A napokon, v našej legislatíve je treba tiež hľadať cesty, akými by sa dalo zmeniť podnikateľské prostredie tak, aby našim producentom viac pomáhalo. Správnym nastavením podpôr, ich zefektívnením a podporou v národnej legislatíve, môžeme vrátiť život a prosperitu slovenského vidieka.

MICHAL WIEZIK

Europoslanec (SPOLU-OD, Európska ľudová strana)

Je veľmi dôležité, aby Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka na základe reálneho zhodnotenia súčasného stavu správne nastavilo svoju poľnohospodársku politiku a zdefinovala svoje strategické opatrenia. Tie musia byť podporené pravidlami spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ v súlade s Európsky ekologickým

Dohovorom a stratégiami pre Biodiverzitu a Potravinu (Z farmy na stôl, Farm to Fork).

Priestor vidím v rozšírení ekologického poľnohospodárstva, ktorého podiel bude v EÚ v najbližšej dekáde rásť až na 25 percent. Silná podpora by mala ísť na produkciu regionálnych, tradičných a unikátnych produktov a krajových odrôd v rámci podpory rozvoja regiónov a vidieka. Zamerať sa musíme na reorganizáciu poľnohospodárskej krajiny, agro-lesnícke opatrenia a podporu biodiverzity, zároveň s voľbou prírody blízkych a udržateľných postupov.

Osobitne sa treba zamerať na zvýšenie atraktivity podnikania v poľnohospodárstve pre mladých farmárov a za veľmi naliehavé považujem aj zjednodušenie systému podpory farmárov.

EMIL MACHO

Predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory (SPPK)

Základom všetkého je vyššia finančná pomoc zo strany štátu. Nie je predsa možné vyrábať na hranici rentability pri zahraničnej konkurencii, ktorej výrobky ich materské krajiny štedro dotujú rôznymi národnými podporami, štátnymi pomocami a aj skrytými dotáciami. Chybu sme urobili už pri predvstupových rokovaníach do EÚ, kedy krajiny V4 dohodli výhodnejšie podmienky pre ich domáce agropotravinárske sektory. Navyše, členské krajiny EÚ nemajú rovnakú výšku európskych dotácií, čoho príkladom je práve Slovensko.

Z nášho pohľadu je pre najbližšie obdobie kľúčové:

- Prerozdelenie štátnej pomoci pre poľnohospodárstvo v roku 2020
- Vyplatenie zelenej nafty pre špeciálnu rastlinnú a živočíšnu výrobu v roku 2020
- Zelená nafta pre potravinárov – systémové opatrenie a jeho realizácia v roku 2020
- Zmiernenie následkov pandémie COVID-19, efektívne a systémové prerozdelenie covidových peňazí
- Príprava silného štátneho rozpočtu 2021

- Príprava Strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2020+

K tomu potrebujeme systematicky a dlhodobo vzdelávať domáceho spotrebiteľa o výžive a prínose domáceho agropotravinárstva pre krajinu a zdravie obyvateľstva.

Pri zmienke o vyššej potravinovej sebestačnosti hovoríme o sebestačnosti v základných potravinách – hydinné, hovädzie, bravčové mäso, ovocie, zelenina, zemiaky, pekárenské výrobky, vajčička. To sú hlavné segmenty, na ktorých podporu by sa mal štát prioritne sústrediť.

ZDRUŽENIE MLADÝCH FARMÁROV SLOVENSKA - ASYF

V súčasnosti na Slovenku prevláda, že farmári sú iba výrobcovia komodít, ktoré následne predajú výrobcovi potravín po väčšine do zahraničia a tu nastáva problém. Najväčšia pridaná hodnota na pracovnú silu, regionálny rozvoj a čerstvosť potravín ostáva v zahraničí a farmár dostáva minimálne percento z tohto reťazca. Preto podľa nášho názoru je nevyhnutné sa začať s pozitívnou motiváciou farmárov aby vytvárali čo najväčšiu pridanú hodnotu na ha a komoditu sa snažili premeniť na potravinu.

Ako prvé kroky by pomohlo zníženie byrokratickej záťaže na predaj z dvora, malé bitúnky a prevádzkarne. Taktiež by sa vláda mala zamerať na vytváranie odbytových združení v ktorých by si farmári vedeli nadstavíť lepšie podmienky voči reťazcom.

V súčasnosti vnímame snahu vládnej koalície urobiť poriadok s priekupníkmi potravín, ktorí dovážajú, prebaľujú a následne potraviny predávajú ako slovenský produkt. Informatívnosť o pôvode potravín bude určite správnym krokom aby mal spotrebiteľ dostatočné informácie či podporuje regionálneho farmára alebo dovozcu zo zahraničia. Investície a podpora spracovania bude potrebná.

JÁN KOŠČ

socioekonomický analytik, odborár, člen Iniciatívy Pracujúcej chudoby

Na to určite neexistuje nejaký súbor univerzálnych nástrojov. V každom prípade, ak vieme napríklad priamymi aj nepriamymi dotáciami stimulovať príchod zahraničných priemyselných podnikov na Slovensko, tak vieme podporiť podobnými nástrojmi aj domácich producentov potravín. Ak dotujeme priame zahraničné investície, ktoré na Slovensku svojim majiteľom za šesť rokov zarobili dvojnásobok a nevieme zadotovať samých seba, tak asi nie je všetko v poriadku.

Treba sa pozrieť, ako to funguje napríklad v Poľsku alebo Maďarsku, kde to nie je dokonalé, ale svoju potravinovú sebestačnosť majú na vyšších číslach a to radšej nehovorme o starých členských krajinách EÚ.

HELENA PATASIOVÁ

Predsedníčka Agrárnej komory Slovenska

Hospodárenie na pôde potrebuje mať dlhodobo istotu vlastníckych a užívateľských vzťahov k pôde. Pôda by mala ostať vo vlastníctve slovenských občanov. Treba vybudovať vhodné moderné regionálne nákupné centrá na ovocie a zeleninu. Rozšíriť spracovateľské kapacity na konečný výrobok, ktorý prináša pridanú hodnotu – napríklad repka, slnečnica na olej, jačmeň na slad, škrobarne a podobne. ■

Pre viac informácií
o **EURACTIV** Špeciáloch...

Kontaktujte nás:
Zuzana Gabrižová,
Šéfredaktorka
+421 254 432 633,
gabrizova@euractiv.sk
Pavel Nikodem,
Výkonný riaditeľ
+421 910 929 575,
nikodem@euractiv.sk

Kde nás nájdete:
Štefánikova 19
811 05 Bratislava
Vydavateľ:
I-Europa s.r.o.
www.euractiv.sk

Toto opatrenie je spolufinancované
Európskou úniou.